

DEN NORSKE KIRKE

Stavanger biskop

Kultur- og kirkedepartementet
Pb 8030 Dep.
0030 OSLO

Dato: 15.04.2009

Vår ref: 08/196-16 PMA

Deres ref:

Hørings svar - Pilegrimsmotivet - et nasjonalt utviklingsprosjekt

Stavanger biskop og bispedømmeråd takker for muligheten til å avgi høringsuttalelse til utredningen "På livets vei".

Innledning

Stavanger biskop og bispedømmeråd vil gi honnør til Kultur- og kirkedepartementet som setter fokus på pilegrimsmotivet i vår tid og på denne måten tar på alvor at vi i Norge har en pilegrimstradisjon fra middelalderen. Dette representerer verdier som er verdt å utvikle videre, kanskje nettopp i vår tid. De syv nøkkelordene som knyttes til pilegrimsvandring, står for noe som er blitt borte for mange i en hektisk hverdag. Det økende antall pilegrimsvandrere som nå registreres i alle land, sier noe om behovet for å gjenoppdage disse verdiene for mennesker som lever i dag. Vi trenger veier til annerledes steder, hjelp for å finne fram til en bærekraftig livsstil, mål og mening, "et rikt liv med enkle midler". Derfor er det så flott at departementet nå løfter fram pilegrimsmotivet og legger opp til en nasjonal pilegrimssatsing.

Utredningen presenteres som en tiltalende trykksak som en får lyst til å bla i og lese. Den gir pilegrimsmotivet en historisk forankring, beskriver tradisjoner og gir en oversikt over status for pilegrimsvirksomheten i ulike deler av Norge og også i noen andre land. Den viser en samlet oversikt over godkjente pilegrimsleder illustrert med kart og bilder.

I Stavanger bispedømme har en vært opptatt av pilegrimsmotivet i lang tid, og arbeidet med å gjenoppdage og fornye pilegrimstradisjonene har vært viktig for biskop og bispedømmeråd. Bispedømmerådet ga innspill til Per Uddu i forbindelse med arbeidet med denne utredningen, og vi registrerer med glede at mye av dette stoffet er kommet med i beskrivelser og tiltakspakke.

Mål

Målet er å skape en god modell for forvaltning, utvikling og fornying av pilegrimstradisjonene i Norge, der en viktig del er samarbeid med internasjonale miljøer.

Det legges opp til ambisiøse mål for den nasjonale pilegrimssatsingen i denne utredningen. Stavanger bispedømmeråd gir sin tilslutning til hovedmålsettingen for det videre arbeidet og vil trekke fram noen konkrete momenter som synes viktige i forhold de foreslåtte tiltakene.

Tiltak

Nasjonalt senter

Når det gjelder forutsetningene som legges til grunn for at arbeidet skal lykkes, vil vi understreke nødvendigheten av at det opprettes en nasjonal instans med helhetlig ansvar for utviklingen. Dette er viktig for å samordne pilegrimsvirksomheten i regionene. Det er ønskelig med stor samhandling mellom ulike aktører i dette arbeidet, og vi tror at en nasjonal overbygning kan fremme en samlet og gjennomslagsdyktig bevegelse som kan favne bredt, både når det gjelder innhold/tilbud, rekruttering, geografisk spredning og kontakt med internasjonalt nettverk. En slik nasjonal instans bør legge noen føringer for bl.a. enhetlig merking av ledene, felles pilegrimspass, godkjenning av leder, samordning av ulike arrangement og lignende. Det synes naturlig at et slikt nasjonalt senter etableres i Trondheim.

Regionale sentre

Videre er det nødvendig med sterke regionale sentre, som det foreslås, med ansvar innen sin region. Lokal forankring vil være påkrevd for at pilegrimsmotivet skal kunne utvikles nasjonalt. Det er lokalmiljøene langs pilegrimsledene som vil møte vandrerne og som får ansvar for godt merkede leder, åpne kirker, spisesteder og overnattingsmuligheter underveis. Og det er folk i lokalmiljøene som kjenner tradisjonene, historier og legender knyttet til lokale pilegrimsmål, historiske steder, minnesmerker mm.

Stavanger biskop og bispedømmeråd ser meget positivt på at det etableres et regionalt pilegrimssenter med beliggenhet sentralt i Stavanger by. Det er allerede gitt innspill til Stavanger kommune om lokaler til et slikt senter i Norges Bank-bygget vis a vis Domkirken. Pilegrimssenteret må selvsagt videreutvikle det gode samarbeidet en allerede har med Utstein Pilegrimsgard og Utstein Kloster.

Pilegrimsprester

Pilegrimsprester knyttet til de regionale sentrene vil være krumtapper i utviklingen av pilegrimsmotivet lokalt og sentrale personer i forhold til samordning og helhetlig tenkning nasjonalt. Oppgavene knyttet til en slik stilling må være å støtte opp under de lokale og eksisterende tilbudene, utvide disse, arbeide fram nye tilbud, samt ha en koordinatorrolle i regionen og opp mot tilsvarende arbeid i andre deler av landet. Opparbeiding av støttefunksjoner rundt pilegrimsvandringer, så som rutekart, oversikter over overnattingsmuligheter osv., samt informasjonsarbeid generelt må også få en viktig plass i denne stillingen. Pilegrimsprestene må søke samarbeid med andre instanser, jf nedenfor, og knytte til seg frivillige organisasjoner og medarbeidere i ulike sammenhenger.

Samarbeid

For at pilegrimsmotivet skal være et enhetlig og godt tilbud, tror vi på et bredt samarbeid med mange aktører: kirke, fylkeskommune, kommuner, næringsliv, frivillige lag og organisasjoner (f.eks. kystlag, historielag) museer, reiseliv og turisme.

Det finnes flere eksisterende turveier å koble seg opp mot. Ikke minst gjelder det North Sea Cycle Route, som går langs kysten gjennom hele Rogaland. Gjennom tilpasning av informasjon kan også syklende få pilegrimsmotivet med på veien. Gamle ferdselsveier ellers, som allerede er opprustet til turveier bl.a. gjennom prosjekt som NAVE Nortrail (Nordsjøløypa), kan også gis nytt innhold. Likeså finnes det ulike spisesteder og overnattingsmuligheter gjennom Turistforeningens rutenett og Norsk Bygdeturisme og Gardsmat (NBG).

Mye ligger allerede klart til å tas i bruk her i vår region, men dette må samordnes, tilføres ny kunnskap og gjøres viden kjent. Det blir derfor veldig viktig å få på plass gode samarbeidsmodeller med bred representasjon fra ulike instanser, for å drive utviklingen av pilegrimsmotivet videre. Et bredt sammensatt styringsorgan, som har kunnskap og oversikt og vil være handlingsrettet, kan f. eks. knyttes til pilegrimssentrene og få ansvar i det videre arbeidet.

Universell utforming av tilbudene er viktig å ha med fra begynnelsen av. Alle som ønsker det må ha muligheten til å gjøre en ytre så vel som en indre pilegrimsreise.

Økonomi

En stor utfordring vil være å skaffe til veie økonomiske ressurser til de nødvendige etableringer og ikke minst til drift og vedlikehold av pilegrimssentre, overnattingssteder, spisesteder, leder og aktuell informasjon som må være oppdatert og tilgjengelig. Det blir viktig å samarbeide om infrastruktur og tilrettelegging for tiltak som kan være formålstjenlige i ulike sammenhenger. Målet må være en bærekraftig virksomhet der ressursene som er til rådighet utnyttes på en best mulig måte.

Stavanger bispedømme

Stavanger biskop og bispedømmeråd ønsker å bidra til videre utvikling av pilegrimsmotivet i Rogaland. Stiftelsen Utstein Pilegrimsgard ble opprettet av Stavanger bispedømmeråd i 2002 for å etablere et senter for stillhet, bønn og åndelig veiledning i nærheten av Utstein Kloster fra middelalderen. Rådet fulgte opp med å gi årlige faste midler til stillingen som daglig leder ved Pilegrimsgarden, og har gjennom budsjettene de siste årene øremerket midler slik at så mange som mulig av prestene i bispedømmet skal kunne delta i retreats i regi av Stiftelsen. Pilegrimsgarden fikk i 2008 ferdigstilt 6 rom for overnatting, og her foreligger det planer for et fullt utbygd pilegrimssenter etter hvert.

Stavanger er et naturlig startsted for pilegrimsvandring til Trondheim/Nidaros for vandrere som kommer fra sør og vest. Det må tydeliggjøres i den nasjonale satsingen. Stavanger domkirke, middelalderkatedralen som har vært i kontinuerlig bruk fra 1125, framstår som et unikt utgangspunkt for pilegrimer enten de legger ut på vandring over land eller med båt langs kysten. Her kan det utvikles en ny tradisjon med spesielle utsendelsesgudstjenester.

Spesielt for vår region er at hovedleden fra Sørvestlandet til Nidaros gikk sjøveien i middelalderen. Denne leden bør rekonstrueres. Sjøreiser setter jo lite merker etter seg sammenliknet med ferdsel på land. Et viktig arbeid i en rekonstruksjon av seilingsleden må være å finne ut hvor det var og er naturlig å gå i land underveis. I forbindelse med kystleden bør også steinkorsene langs kysten vies særlig oppmerksomhet.

Kystleden Stavanger – Nidaros bør også kunne markedsføres ved bruk av offentlige kommunikasjoner. Reiseruten langs kysten, der det legges opp til å benytte rutebåter og evt. busser og der det foreslås stopp og overnatting i gamle inn- og uthavner, bør beskrives. Det vil gi stor fleksibilitet og gode muligheter for enkeltpersoner og mindre grupper til å reise den gamle hovedleden til Trondheim/Nidaros uten å ha egen båt.

I regionen må det legges til rette for *lokale vandringer* i tilknytning til Stavanger domkirke, Olavskirken på Avaldsnes, Utstein Kloster, Utstein Pilegrimsgard og til de gamle ferdselsveier langs Jæren og i Suldal og helt frem til Røldal.

Et opplegg for båtturister i Ryfylke er det så aktuelt å få til, med de gamle steinkirkene på Rennesøy, Talgje, Finnøy, Utstein kloster og Avaldsnes som besøksmål.

Når lokalt pilegrimsarbeid er styrket, vil både rykte og oppmerksomhet om pilegrimsarbeidet også kunne rekruttere pilegrimer utenfor Rogaland. Stavanger domkirke og Utstein Kloster er underkommunisert i denne sammenhengen. Pilegrimsarbeidet vil kunne bidra til å sette sterkere fokus på disse stedene og dermed gi pilegrimer fra et langt større nedslagsfelt lyst og ønske om å legge egen vandring innom middelalderkirkene i Stavangerregionen.

Vi tror det er avgjørende å komme i gang med å synliggjøre gamle leder, og at de må merkes begge veier – pilegrimer skal jo gjerne trygt hjem igjen også. Det bør så snart som mulig utvikles guidebøker over ledene, der gode kart og veibeskrivelser er en del.

Videre er det viktig med forbindelse fra det regionale til det nasjonale. Stavanger må knyttes til ledene som går til Nidaros ved at leden Stavanger – Røldal merkes og at Røldalsleden knyttes til Gudbrandsdalsleden. Da vil vi få en sammenhengende merket led fra Rogaland til Trondheim/Nidaros.

Konklusjon

Stavanger biskop og bispedømmeråd har forventning om en slik styrking av arbeidet med pilegrimsmotivet i Rogaland:

- at en stilling til egen pilegrimsprest kommer på plass
- at det etableres et regionalt pilegrimssenter i Stavanger
- at det ytes tilskudd til merking og opprusting av pilegrimsledene, bl.a. til Røldal
- at kystleden Stavanger – Trondheim/Nidaros utvikles
- at det ytes driftsmidler til pilegrimssenteret og den videre utviklingen av pilegrimsmotivet i Rogaland
- at det etableres rimelig overnattingsalternativ i Stavanger i første omgang og dernest i ledene Stavanger-Røldal og Stavanger-Nidaros

Med vennlig hilsen

Åge Bognø
stiftsdirektør